Eduskunnan Sivistys- ja tiedejaosto
tanja.timonen@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto, tietopyyntö 16.10.2020 asiantuntijakuulemisessa

Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat toisen asteen koulutuksessa

Teksti: Anne Liimatainen, Opetushallitus

Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä ja suhteellinen osuus kaikista ***ammatillisen koulutuksen*** opiskelijoista on kasvanut tasaisesti viime vuosina. Vuonna 2018 ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä ammatillisessa koulutuksessa oli 36 516 opiskelijaa, joka on 11,9 prosenttia kaikista opiskelijoista. Vuodesta 2014 vuoteen 2018 määrä on noussut 14 901 opiskelijaa. Kun otetaan huomioon myös opetushallinnon työvoimakoulutus, ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä ammatillisessa koulutuksessa oli vuonna 2018 39 975 opiskelijaa (12,5 % kaikista opiskelijoista).

Taulukko: Ulkomailla syntyneiden ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrä ja osuus kaikista opiskelijoista 2014–2018 (ei sisällä työvoimakoulutusta)

Vuosi	Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä	Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden osuus kaikista opiskelijoista, %
2014	21 615	7,3
2015	25 287	8,3
2016	29 163	9,4
2017	34 248	11,0
2018	36 516	11,9

Vuonna 2018 synnyinmaan mukaan tarkasteltuna suurimmat ulkomailla syntyneiden ammatillisen koulutuksen opiskelijaryhmät olivat Virossa (1,3 %) ja entisessä Neuvostoliitossa (1,3 %) syntyneet. Kolmanneksi ja neljänneksi isoimmat ryhmät olivat Irakista (0,9 %) ja Somaliasta (0,8 %) tulleet. Ulkomailla syntyneitä opiskelijoita oli vuosina 2014–2018 eniten Uudellamaalla, vuonna 2018 17 889. Samalla ajanjaksolla toiseksi eniten opiskelijoita oli Varsinais-Suomessa (vuonna 2018 3096) ja kolmanneksi eniten Pirkanmaalla (vuonna 2018 2622). Vähiten ulkomailla syntyneitä ammatillisen koulutuksen opiskelijoita oli Kainuussa (vuonna 2018 270 opiskelijaa). Kun tarkastellaan ulkomailla syntyneiden osuutta kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista, niin vuonna 2018 heitä oli eniten Uudellamaalla (19,1 %). Pohjanmaalla heitä oli 17,8 % ja Varsinais-Suomessa 12,5 % kaikista opiskelijoista. Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden suhteellinen osuus oli vuonna 2018 pienin Pohjois-Pohjanmaalla (5,9 %). Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden osuudet kaikista

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

opiskelijoista olivat vuonna 2018 suurimmat palvelualoilla (17,4 %), terveys- ja hyvinvointialoilla (13,7 %), yhteiskunnallisilla aloilla (12,2 %) ja tekniikan aloilla (11,3 %).

Lukiokoulutuksessa ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä vuonna 2018 oli kaikista opiskelijoista 5,3 prosenttia (5 481 opiskelijaa). Vuodesta 2014 vuoteen 2018 ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä on noussut 1 287 opiskelijaa.

Taulukko: Ulkomailla syntyneiden lukiokoulutuksen opiskelijoiden määrä ja osuus kaikista opiskelijoista 2014-2018

Vuosi	Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä	Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden osuus kaikista opiskelijoista, %
2014	4 194	4,0
2015	4 368	4,2
2016	4 731	4,6
2017	5 118	4,9
2018	5 481	5,3

Vuonna 2018 syntymämaan mukaan tarkasteltuna suurimmat ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden ryhmät lukiokoulutuksessa olivat Venäjällä (0,7%) ja Virossa (0,6%) syntyneet. Ulkomailla syntyneitä lukiokoulutuksen opiskelijoita oli vuosina 2014–2018 eniten Uudellamaalla, vuonna 2018 yhteensä 2 790. Samalla ajanjaksolla ulkomailla syntyneitä opiskelijoita oli Varsinais-Suomessa (387 opiskelijaa) ja lähes saman verran Pirkanmaalla (384 opiskelijaa). Vähiten ulkomailla syntyneitä lukio-opiskelijoita oli Kainuussa (vuonna 2018 30 opiskelijaa). Kun tarkastellaan ulkomailla syntyneiden osuutta kaikista lukiokoulutuksen opiskelijoista, niin vuonna 2018 heitä oli Uudellamaalla 7,9 %, Pohjanmaalla 7,8 %, Päijät-Hämeessä 5,6 % ja Kymenlaaksossa 5,5 % kaikista opiskelijoista. Ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden suhteellinen osuus oli vuonna 2018 pienin Etelä-Pohjanmaalla (1,8 %).

Lähteet:

Maahanmuuttajien koulutuspolut. Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, julkaisut 11:2020. https://karvi.fi/app/uploads/2020/08/KARVI_1120.pdf

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijat, joiden syntymämaa on muu kuin Suomi. www.vipunen.fi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Toisen asteen oppilaitosverkon kehittyminen ja suhde väestönkehitykseen

Teksti: Riku Honkasalo, Timo Kumpulainen ja Kari Nyyssölä, Opetushallitus

Taulukko 1: Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten määrä 2019

	Oppilaitoksia	Opiskelijoita
Lukiot	335	111 300
Ammatilliset oppilaitokset	84	194 500

Tarkastelujaksolla vuosina 2009-2019 lukioita on lakkautettu 24, yhdistetty 49 ja uusia perustettu 7 kappaletta (joissain tapauksissa uusi lukio on perustettu lakkautetun tilalle). Yhdistetyissä lukioissa toiminta on voinut jatkua sivupisteenä. Lakkautetut lukiot sijoittuvat ympäri Suomea. Eniten lakkautuksia tehtiin Satakunnassa (4), ja vain Etelä-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla, Ahvenanmaalla, Etelä-Savossa, Kymenlaaksossa ja Pirkanmaalla ei lakkautettu lukioita. Ylivoimaisesti eniten lukioiden yhdistämisiä tehtiin Uudellamaalla (14), ja merkittävästi myös Keski-Suomessa (6), Varsinais-Suomessa (6), Etelä-Savossa (5) ja Pirkanmaalla (5).

Ammatillisia oppilaitoksia lakkautettiin 8 kappaletta, joista puolet Uudellamaalla ja neljässä muussa maakunnassa yksi. 14 maakunnassa ei lakkautettu vuosikymmenen aikana ainoatakaan ammatillista oppilaitosta. Sen sijaan oppilaitosten määrä on laskenut tehtyjen oppilaitosten yhdistämisten kautta. Näitä yhdistämisiä on tehty 85 kappaletta, joista 23 Uudellamaalla ja 17 Pohjois-Pohjanmaalla. Viidessä maakunnassa ei ole tehty lainkaan yhdistämisiä ja lopuissa maakunnissa 1-6 kappaletta. Uusia ammatillisia oppilaitoksia on perustettu 22 kappaletta, eniten Uudellamaalla (6 kappaletta).

Vuonna 2018 lukioiden keskimääräinen opiskelijamäärä oli n. 270 opiskelijaa per oppilaitos. Päälle 700 opiskelijan lukioita oli 24 kappaletta, joissa opiskeli keskimäärin 870 opiskelijaa oppilaitosta kohden. Ammatillisessa koulutuksessa oppilaitoskohtainen opiskelijamäärä oli n. 2 600 opiskelijaa. Suuria, yli 1 000 opiskelijan oppilaitoksia oli yli puolet, 47 kappaletta. Yli 1 000 opiskelijan oppilaitosten keskimääräinen opiskelijamäärä oli n. 4 200 opiskelijaa per oppilaitos.

Tässä tarkastelussa eivät ole mukana yhdistetyt perus- ja lukioasteen koulut (42 kpl), eivätkä erityisammattioppilaitokset (6 kpl) ja erikoisammattioppilaitokset (19 kpl). Mukana ei ole myöskään muissa oppilaitostyypeissä tarjottu ammatillinen koulutus. Esimerkiksi vuonna 2018 tutkintoon johtavaa ammatillista koulutusta tarjottiin kaikkiaan 66 vapaan sivistystyön oppilaitoksessa. Yksistään kansanopistot tarjosivat ammatillista koulutusta 15 eri maakunnassa. Opiskelijamäärien pienentyessä oppilaitosverkoston joustava alueellinen hyödyntäminen voi muodostua entistä merkittävämmäksi tekijäksi turvaamaan koulutustarjonnan monipuolinen alueellinen saatavuus.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Taulukko 2: Nuorisoikäluokan (15-24 v.) koko 2019 ja ennuste vuoteen 2040 maakunnittain (lähde: Tilastokeskus)

15-24 -VUOTIAAT	2019	2040	%	Lukiot 2019	Amm. 2019		2019	2040	%	Lukiot 2019	Amm.2019
KOKO MAA	**607 943**	**465 019**	**-23,5**	**335**	**84**	**Varsinais-Suomi**	53 638	38 662	-27,9	25	8
Ahvenanmaa	2 923	2 614	-10,6	1	1	**Pohjois-Savo**	26 740	19 051	-28,8	20	5
Keski-Pohjanmaa	7 842	6 928	-11,7	7	1	**Päijät-Häme**	20 812	14 774	-29,0	7	1
Uusimaa	182 753	153 160	-16,2	63	20	**Kanta-Häme**	17 777	12 508	-29,6	10	4
Pohjanmaa	21 193	17 228	-18,7	16	3	**Kainuu**	7 174	4 998	-30,3	6	1
Pohjois-Pohjanmaa	51 820	41 436	-20,0	34	7	**Keski-Suomi**	32 456	22 555	-30,5	17	4
Etelä-Pohjanmaa	20 860	16 150	-22,6	19	4	**Pohjois-Karjala**	17 905	12 155	-32,1	13	1
Pirkanmaa	58 528	44 066	-24,7	29	11	**Kymenlaakso**	16 947	11 286	-33,4	10	3
Lappi	18 765	13 897	-25,9	22	3	**Etelä-Savo**	14 007	8 914	-36,4	13	2
Satakunta	22 293	16 194	-27,4	16	4	**Etelä-Karjala**	13 510	8 443	-37,5	7	1

Taulukossa 2 ilmenee nuorisoikäluokkien muutos vuoteen 2040 maakunnittain. Lähes kaikki lukiokoulutukseen osallistuvat, ja noin kaksi kolmesta ammatilliseen koulutukseen osallistuvista kuuluvat tarkasteluikäluokkaan. 15-24 -vuotiaiden määrä vähenee kaikissa maakunnissa, ja valtakunnallisesti lähes neljänneksellä seuraavan 20 vuoden aikana. Kymenlaaksossa, Etelä-Savossa ja Etelä-Karjalassa lasku on yli kolmanneksen, ja monissa muissakin maakunnissa lähellä sitä.

Etenkin ammatillinen koulutus on keskittynyt yhä vahvemmin kasvu- ja maakuntakeskuksiin sekä suurimpiin seutukeskuksiin. Viidessä maakunnassa (ja Ahvenanmaalla) toimii enää yksi ammatillinen oppilaitos, joten keskittymisvaraa maakunnan sisällä ei enää ole. Myös lukioverkko on tiivistynyt jatkuvasti, ja joissain maakunnissa on toiminnassa enää alle 10 lukiota.

SITRA:n tuoreen raportin mukaan 15–17-vuotiaiden määrä kasvoi vain noin joka yhdeksännessä kunnassa (36 kpl) vuosina 2010–2018. 2020-luvulla koulutuksen tarve kasvaa edelleen sekä ammatillisessa että lukiokoulutuksessa etenkin suurilla kaupunkiseuduilla. Tämäkin nousu katkeaa 2030-luvulle tultaessa. 2010-luvun heikko syntyvyys näkyy voimakkaasti perusopetuksen oppilasmäärän laskussa 2020-luvulla. Jokaisena vuonna vuoden 2023 jälkeen vuoteen 2032 asti uusi yläkoulun aloittava ikäluokka on edeltävää pienempi. Tämän seurauksena erityisesti lukiolaisten määrät alkavat vastaavasti supistumaan voimakkaasti, sillä lukiolaisten ikäjakauma on ammatillista koulutusta painottuneempi nuoriin ikäryhmiin.

Suomessa toisen asteen koulutuspaikkoja on otettu vastaan lähinnä kotimaakunnasta, ja lukiokoulutuksen osalta lähinnä kotipaikkakunnalta. Tämän trendin edelleen jatkuessa on seurauksena suuressa osassa maata joko koulutuspaikkojen määrän sopeuttaminen tai koulutuspaikkojen alueellinen ylitarjonta. On kuitenkin huomioitava, että vielä 2020-luvun alkupuolella ainakin suurimmilla kaupunkiseuduilla toisen asteen koulutuksen kysyntä ylittää tarjonnan.

Tarkastelussa on hyödynnetty mm. Tilastokeskuksen ja Opetushallituksen tietokantoja sekä SITRA:n tuoretta Mille väestölle? -selvitystä.

Yhteyshenkilö: Anne Liimatainen, Opetushallitus, anne.liimatainen@oph.fi, +358 29 5331293